

บทบาทการบริหารการพัฒนาสังคมบนพื้นฐานพลังศรัทธาของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ)

The role of development based on the power of faith by Pra Tep Sittajarn (Noi Yannawutto)

เจษฎากรณ์ รันศรี¹, อลงกรณ์ อรรคแสง²

Jessadakorn Runri¹, Alongkorn Akksaeng²

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง บทบาทการบริหารการพัฒนาสังคมบนพื้นฐานพลังศรัทธาของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) ในจังหวัดมหาสารคาม โดยทำการศึกษาจากการใช้แบบสัมภาษณ์ และจัดสนทนากลุ่มแบบ Focus Group Discussion จากกลุ่มประชากรที่กำหนดคือ เจ้าอาวาสวัดรูปปัจจุบันที่พระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) เคยจำพรรษา จำนวน 4 รูป ผู้นำชุมชนคนปัจจุบันที่พระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) เคยจำพรรษา จำนวน 4 คน ประชาชนบ้านหนองบัวตำบลวังแสง อำเภอกมลาไสย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน ประชาชนในชุมชนเทศบาลวัดดาวดึงษ์แกดำ ตำบลแกดำ อำเภอกมลาไสย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน ประชาชนในชุมชนวัดปัจจิมทัศน์ ตำบลตลาด อำเภอมือทอง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน และประชาชนในชุมชนวัดมหาชัย ตำบลตลาด อำเภอมือทอง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบการพรรณนาข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

บทบาทการบริหารการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) ในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า (1.) บทบาทด้านการปกครอง พระเทพสิทธิอาจารย์ได้ใช้หลักการในการปกครอง โดยใช้พระธรรมวินัยซึ่งเป็นหัวใจหลักของคณะสงฆ์ที่ใช้เป็นระเบียบที่พระพุทธรเจ้าทรงบัญญัติเป็นกฎกติกาการอยู่ร่วมกัน ของพระสงฆ์ที่เป็นข้อห้ามเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อศาสนาและเป็นแบบอย่างต่อพุทธศาสนิกชน (2.) บทบาทด้านการศาสนศึกษา พระเทพสิทธิอาจารย์ให้ความสำคัญในการศึกษาของพระสงฆ์และสามเณรและเยาวชน มีการสนับสนุนให้มีการจัดการการเรียนการสอนส่วนการศาสนศึกษา

¹ นิสิตปริญญาโท , สาขานโยบายสาธารณะ, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง ,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master's Student, Major Master of Public Administration Public Policy, College of Politics and Governance, Mahasarakham University

² Assistant Professor College of Politics and Governance, Mahasarakham University

เป็นการให้การศึกษาคณะสงฆ์และเยาวชนทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม (3.) บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระเทพสิทธิอาจารย์ให้มีการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์กองทุนแก่เด็กและเยาวชน ตระหนักถึงความสำคัญกับผู้ด้อยโอกาสในการศึกษา เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม ให้สนับสนุนทั้งด้านทุนทรัพย์ พื้นที่ของวัดเพื่อเป็นการจัดศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน จัดหาอุปกรณ์การเรียน หนังสือเรียน เป็นต้น (4.) บทบาทด้านการเผยแผ่ พระเทพสิทธิอาจารย์ได้มีการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนตามหน้าที่ที่ท่านเองเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา โดยหลักธรรมคำสั่งสอนที่ท่านเลือกมาเทศนาต่อญาติโยมผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในตัวท่าน นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแบบอย่างและมาประยุกต์ให้เกิดความเข้าใจง่ายต่ออุบาสกอุบาสิกา หัวข้อธรรมะที่เลือกมาเป็นเทศนานั้นอาทิเช่น การสอนให้รักศีล 5 (5.) บทบาทด้านการสาธารณูปการ พระเทพสิทธิอาจารย์ได้มีการสร้างเสนาสนะ เช่น พระอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ อาคารอเนกประสงค์ ฌาปนสถาน เพื่ออุทิศแด่แก่ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประกอบกิจกรรมต่าง อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม (6.) บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระเทพสิทธิอาจารย์ได้มีการก่อสร้างที่เป็นประโยชน์ส่วนเพื่อสังคมนอกจากการสร้างเสนาสนะภายในวัดอีกมากมาย เช่น โรงพยาบาล สร้างอาคารเรียน ตัดถนน หรือแม้แต่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ วิทยาลัยสงฆ์ประจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ เพื่อสังคมจังหวัดมหาสารคาม

คำสำคัญ : การบริหาร, การพัฒนาสังคม, บทบาทการบริหาร, พื้นฐานพลังศรัทธา

Abstract

The study of The role of development based on the power of faith by Pra Tep Sittajarn (Noi Yannawutto) base on the power of faith in Mahasarakham province. The aim is to examine the function of societal evolution, administration of Pra Tep Sittajarn (Noi Yannawutto) in Maha Sarakham province. By examining the use of interviews and focus group from 4 monks of the demographic group is the abbot of the current statute of Pra Tep Sittajarn (Noi Yannawutto), 4 people of the current community leader that Pra Tep Sittajarn (Noi Yannawutto). 4 people of Ban Nong Bua, Tambon Wang Sang, Amphoe Kaedam, Maha Sarakham Province. 4 people in the municipality, community of Watdaowadueng Kaedam, Tambon Kaedam, Amphoe Kaedam, Maha Sarakham. 4 people in the community of Wat Patchimtas in Maha Sarakham and 4 people in the community of Wat Mahachai, Maha Sarakham, Tambon Talad, Amphur Muang, Maha Sarakham province, total 24 persons. The data analysis was done by content analysis, given in descriptive form the field.

The results are as follows.

The role of development based on the power of faith by Pra Thep Sitthajarn (Noi Yannawutto) base on the power of faith in Mahasarakham province is as follows: (1) The role of the principle of governance by Pra Tep Sittajarn using the Tripitaka, which is the essence of the

orderly discipline that the Buddha prescribed as a formula of coexistence. The monks are prohibited to prevent religious damage and exemplify Buddhists. (2) The role of spiritual education, Pra Tep Sittajarn places importance on the education of monks and novices and youth. Aching for the management of religious instruction for the education both of the monks and youth in Pali and the Dharma for the moral and ethics. (3) The role of education, Pra Tep Sittajarn promotes the investment company for children and young. Realize on the importance to the underprivileged in education. Establishing the foundation of quality of life for children to develop into a complete human for self and society. Holding up the capital in the expanse of the temple to arrange a preschool center. Provide learning materials, etc. (4) The role of propagate, Pra Tep Sittajarn has spread the principles of preaching to the role that he is the heir of Buddhism. By the precepts and choose to preach to your faithful to the peoples who respected in his. Consider the Buddha's teachings as a model and simplify the appetite for worship. The educational activity of peoples is the topic of the Dharma is the 5 percept (5) The rules on public facilities, Pra Tep Sittajarn has built the sanctuary, such as the temple, the marquee, the crematorium, the multi-use building for the peoples and the community for the benefit and societal growth. (6) For the purpose of public relation, Pra Tep Sittajarn has built a useful social section, in addition to build of many other monasteries, such as hospitals, school, roads, or even Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Keywords : Administration, Social Development, Role Management, Power of Faith

บทนำ

การพัฒนาสังคมให้มีความเจริญอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจของคนที่อยู่ในสังคมนั้นๆ ให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะ รักสังคมที่อยู่อาศัย ซึ่งความสำเร็จของการพัฒนาจะขึ้นอยู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทแผนงานหรือโครงการพัฒนาที่ดีจะต้องช่วยให้เกิดประโยชน์สุขและความพร้อมในสิ่งจำเป็นพื้นฐานโดยการพัฒนาควรจะมีมุ่งเน้นให้ชาวชนบทสามารถคิดเป็น ทำเป็นและพร้อมที่จะทำสิ่งต่างๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาด้วยตัวของเขาเอง ซึ่งกล่าวโดยสรุปคือ การให้ความสำคัญในเรื่องการพึ่งตนเอง ของชาวชนบท (พินิจ ลาภธนานนท์. 2529) การพัฒนาชนบทของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่ได้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันพระธรรมปิฎก (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ป

ยุตโต) 2539 : 23) ได้เสนอแนวทางให้หน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ ได้ผนวกเข้ากับแนวทางการพัฒนาแบบพุทธซึ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นหลัก โดยคนเป็นเบื้องต้นของการพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้เกิดคุณูปการทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ท่านพระธรรมปิฎก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) 2540 : 25) ได้กล่าวถึงผลของการพัฒนาที่ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาว่า ชีวิตจะดีงามมีความสุข ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองมั่นคงและสังคมจะร่มเย็นเป็นสุขได้ ก็ด้วยปัจจัยสำคัญที่สุดคือการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพโดยเน้นให้มนุษย์ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และบุญกิริยาวัตถุ คือ ทาน ศีล ภาวนา เมื่อมนุษย์ปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ได้ ก็จะบรรลุจุดหมาย คือทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนและสังคม

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบทที่ควรจะต้องยึดถือดำเนินการ คือความพยายามส่งเสริมให้ชาวชนบทได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยการกระตุ้นสร้างสิ่งจูงใจ และดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวชาวชนบท และทรัพยากรที่มีในชุมชนนั้นเองให้มากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ก็กล่าวได้ว่า เป็นเพราะกิจกรรมการพัฒนาเหล่านั้นดำเนินไปโดยขาดความเข้าใจในหลักการพัฒนาชนบท ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นำชุมชน และตัวประชาชนเอง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนมากจะไม่ทราบถึงปัญหาและความต้องการอันจำเป็นของชาวบ้านที่แท้จริง และบางรายอาจจะไม่ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนเป็นผลให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้หลาย ๆ ฝ่ายจึงเริ่มให้ความสนใจในตัวผู้นำการพัฒนา ว่าบทบาทที่ผ่านมาเป็นอย่างไรควรจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร แต่เมื่อลองพิจารณาถึงบทบาทการพัฒนาของผู้นำที่เป็นทางการคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครูจะพบปัญหาต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความเข้าใจในการพัฒนา หรือจิตสำนึกทางการพัฒนาและวิธีการดำเนินงานพัฒนายังบกพร่องอยู่มากความสนใจจึงมุ่งมาสู่ผู้นำที่ไม่เป็นทางการซึ่งเมื่อพิจารณาจากเหตุผลหลายประการแล้วพบว่า พระสงฆ์เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการที่พร้อมต่อการพัฒนามากกว่าบุคคลอื่นๆ เหตุผลหนึ่งที่พระสงฆ์คือกลุ่มบุคคลที่เหมาะสม คือ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกับกลไกของรัฐน้อยที่สุด ประกอบกับเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวชนบท และชาวชนบทให้ความศรัทธาเลื่อมใสต่อพระสงฆ์มาก จึงยอมรับและเชื่อฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และการให้คำปรึกษาต่างๆ จากพระสงฆ์เสมอมา พระสงฆ์จึงน่าจะมีศักยภาพที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชนบทที่ดีได้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบท (พระศักดิ์ชัย อ่อนหาตพอ 2551: 18-19) (พระศักดิ์ชัย อ่อนหาตพอ.2551)

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมุ่งที่จะศึกษาการบริหารการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) ในจังหวัดมหาสารคามบนพื้นฐานพลังศรัทธา เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างในการดำรงตนและการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ และเพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติคุณของพระสงฆ์ผู้มีคุณูปการต่อชาติ ศาสนา เป็นแนวทางในการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่จะเจริญรอยตามท่านต่อไป พระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) เจ้าอาวาสวัดมหาชัย พระอารามหลวง เจ้าคณะจังหวัดมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายเถรสมาคม และการปกครองคณะสงฆ์ เป็นผู้มีความวิจิตรงดงาม ความเป็นผู้นำทางศาสนาที่เข้มแข็ง และมีชีวิตประวัติและผลงานที่ปรากฏแก่สังคมในเชิงของการปกครอง การศึกษา ตลอดจนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น ผลงานด้านการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดมหาสารคาม ผลงานด้านส่งเสริมด้านศาสนาและการศึกษา ผลงานด้านการปฏิสังขรณ์และพัฒนาวัด ผลงานพระนักพัฒนาและเกียรติคุณผลงานส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นและผลงานด้านวรรณกรรมงานเขียนทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น นอกจากพระเทพสิทธิอาจารย์จะเป็นพระนักพัฒนาท่านยังเป็นนักการศึกษาด้วย ปัจจุบันท่านยังพัฒนาก่อสร้างวิทยาลัยสงฆ์ประจำจังหวัดมหาสารคาม คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น สถานที่ก่อสร้าง โคกหนองรัก ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาวงศ์การคณะสงฆ์ให้มีวิชาการเท่าเทียมกับฆราวาส ในส่วนของ อุบาสิกท่านยังมีความอ่อนน้อมต่อพระสงฆ์ที่อายุพรรษาแก่กว่าโดยไม่ยึดถือว่าจะมีตำแหน่งที่สูงกว่า และมีความเมตตาต่อศิษย์ทั้งพระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา จนเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของพุทธบริษัททั้งในจังหวัดมหาสารคามและต่างจังหวัด นอกจากนั้นนอกเหนือจากภารกิจในทางพระพุทธ

ศาสนาแล้วพระเทพสิทธิอาจารย์ยังให้ความสำคัญต่อสังคม เช่น กิจกรรมทางการศึกษา กิจกรรมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมในทางราชการ จึงถือได้ว่าพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) เป็นพระสงฆ์ควรได้รับการเคารพจากพุทธบริษัททั้งหลาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดรูปปัจจุบันที่พระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) เคยจำพรรษา จำนวน 4 รูป ผู้นำชุมชนคนปัจจุบันที่พระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) เคยจำพรรษา จำนวน 4 คน รวมจำนวน 8 คน และจัดสนทนากลุ่มแบบ Focus Group Discussion ประกอบด้วย บ้านหนองบัวตำบลวังแสง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน ชุมชนเทศบาลวัดดาวดึงษ์แกดำ ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน ชุมชนวัดปัจจันตนิคม ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน ชุมชนวัดมหาชัย ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน รวมจำนวน 16 คน รวมประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 24 คน กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้พระเทพสิทธิอาจารย์เคยเจ้าคณะผู้ปกครองวัดในหมู่บ้านมาก่อน

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ ตลอดจน

เอกสารต่างๆ

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

จัดสนทนากลุ่มแบบ Focus Group Discussion ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดรูปปัจจุบันที่พระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) เคยจำพรรษา จำนวน 4 รูป ผู้นำชุมชนคนปัจจุบันที่พระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) เคยจำพรรษา จำนวน 4 คน รวมจำนวน 8 คน และจัดสนทนากลุ่มแบบ Focus Group Discussion ประกอบด้วย บ้านหนองบัวตำบลวังแสง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน ชุมชนเทศบาลวัดดาวดึงษ์แกดำ ตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน ชุมชนวัดปัจจันตนิคม ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน ชุมชนวัดมหาชัย ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 คน รวมจำนวน 16 คน รวมประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 24 คน

การจัดสนทนากลุ่มแบบ Focus Group Discussion ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปแนวความคิดพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) นำเสนอในรูปแบบการพรรณนาข้อมูลที่ได้จากการศึกษา คือ บทบาทการบริหารการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) มีบทบาทการสร้างการพัฒนาสังคมในจังหวัดมหาสารคามอย่างไร

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดวิธีการศึกษา/วิจัย

การศึกษา การบริหารการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) ในจังหวัดมหาสารคามบนพื้นฐานพลังศรัทธา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) ในจังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษาได้นำเสนอเป็นความหมาย

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรียงตามลำดับ ดังนี้
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

3. แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ

4. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

5. แนวคิดธรรมะกับการพัฒนาสังคม

โดยใช้กรอบแนวคิดวิธีการศึกษาได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการศึกษา บทบาทการบริการการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) ในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านด้านการศาสนศึกษา บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทด้านการสาธารณูปการ และบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์สังคมสงเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้ใช้ความคิดเห็น คำแนะนำและข้อเสนอแนะได้อย่างเต็มที่ โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการดังนี้ ศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลในส่วนดังกล่าวมาสร้างเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 บทบาท ดังนี้

- 1.) บทบาทด้านการปกครอง
- 2.) บทบาทด้านด้านการศาสนศึกษา
- 3.) บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์
- 4.) บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 5.) บทบาทด้านการสาธารณูปการ
- 6.) บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์สังคมสงเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มแบบ Focus Group Discussion โดยใช้แบบบันทึกผู้เข้าร่วมประชุมและบันทึกรายละเอียดในการประชุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดสนทนากลุ่มแบบ Focus Group Discussion ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปบทบาทการบริหารการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) มีบทบาทการสร้างการพัฒนาสังคมในจังหวัดมหาสารคาม นำเสนอในรูปแบบการบรรยายข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ผลการศึกษา

บทบาทการบริการการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) ในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บทบาทด้านการปกครอง พบว่า พระเทพสิทธิอาจารย์ได้ใช้หลักการในการปกครอง โดยใช้พระธรรมวินัยซึ่งเป็นหัวใจหลักของคณะสงฆ์ที่ใช้เป็นระเบียบที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเป็นกฎ กติกาการอยู่ร่วมกัน ของพระสงฆ์ที่เป็นข้อห้ามเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อศาสนาและเป็นแบบอย่างต่อพุทธศาสนิกชน

2. บทบาทด้านการศาสนศึกษา พบว่า พระเทพสิทธิอาจารย์ให้ความสำคัญในการศึกษาของพระสงฆ์และสามเณรและเยาวชน ส่งเสริมการศึกษาด้านบาลีและธรรมศึกษาในการพัฒนาสังคม ผลักดันและสนับสนุนให้มีการจัดการการเรียนการสอนส่วนการศาสนศึกษา เป็นการให้การศึกษา คณะสงฆ์และเยาวชนทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรม เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สำคัญต้องส่งลูกหลานมาบวช เรียนฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่ายยังได้บุญในฐานะ และยังถือว่าเป็นศาสนทายาทสืบต่อพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง จัดการส่งเสริมการศึกษาโดยมี

จัดตั้งศูนย์การศึกษานักธรรมและธรรมศึกษาประจำอำเภอโดยให้เจ้าคณะผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและมีการรายงานผลเป็นประจำ และจัดตั้งศูนย์การศึกษาวชิราวุธประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมทั้งผู้เรียนสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา ตำราเรียน และทุนการศึกษา

3. บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่าให้การส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์กองทุนแก่เด็กและเยาวชน พระเทพสิทธิอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญกับผู้ด้อยโอกาสในทางการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะท่านมองเยาวชนเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศไทย สร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม ให้การสนับสนุนทั้งด้านทุนทรัพย์ พื้นที่ของวัดเพื่อเป็นการจัดศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน จัดหารูปกรณ์การเรียน หนังสือเรียน เป็นต้น พระเทพสิทธิอาจารย์ท่านมีจัดการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ นอกกระบบ โรงเรียนให้การศึกษอบรมแก่ประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยเรียน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างจากวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจ ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเด็กเยาวชนจะได้เรียนรู้วิชาที่เรียน ได้แก่ ธรรมะ พุทธประวัติ เรียงความแก่กระฐิธรรม เบญจศีล-เบญจธรรม และศาสนพิธี ในขณะที่เดียวกันท่านสามารถผลักดันให้สถานศึกษา โรงเรียน วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค มหาวิทยาลัย ส่วนการศึกษาต่างๆ ได้รับการช่วยเหลือ ส่งเสริมด้านทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น หนังสือเรียน คอมพิวเตอร์ หรือแม้แต่ก่อสร้างอาคารเรียน

4. บทบาทด้านการเผยแผ่ พบว่า หลักธรรมที่มีการเผยแผ่เพื่อพัฒนาสังคม พระเทพสิทธิอาจารย์ได้มีการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนตามหน้าที่ที่ท่านเองเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา โดยหลักธรรมคำสั่งสอนที่ท่านเลือกมาเทศนาต่อญาติโยมผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในตัวท่าน นำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแบบอย่าง และมา

ประยุกต์ให้เกิดความเข้าใจง่ายต่ออุบาสกอุบาสิกา หัวข้อธรรมะที่เลือกมาเป็นเทศนานั้น อาทิเช่น การสอนให้รักศีล 5 ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตมนุษย์เป็นหลักประกันของสังคม กล่าวคือ เป็นหลักประกันชีวิต ประกันทรัพย์สิน ประกันครอบครัว ประกันความน่าเชื่อถือ และประกันสุขภาพ รวมทั้งหลักธรรมที่ท่านจะเน้นย้ำสำหรับลูกศิษย์คือความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ครูอาจารย์ หลักธรรมคำสอนเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ให้คดโกง ต้องเสียสละต่อส่วนรวม

5. บทบาทด้านการสาธารณูปการ พบว่า ประโยชน์ของการสาธารณูปการต่อสังคม พระเทพสิทธิอาจารย์ได้มีการสร้างเสนาสนะ เช่น พระอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ อาคารอเนกประสงค์ ฌาปนสถาน ในเขตอารามสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระเดชพระคุณท่านในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้ปกครอง แต่สาธารณูปการประโยชน์เหล่านี้ เพื่ออนุเคราะห์แก่ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประกอบกิจกรรมต่าง อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม ในการก่อสร้างสาธารณูปการ ในวัดนั้นเปิดโอกาสให้ญาติโยมในชุมชนเข้ามามีส่วนในการก่อสร้างในรูปแบบของคณะกรรมการ เพื่อมาเป็นผู้ตรวจสอบการก่อสร้าง ตรวจสอบงบประมาณในการก่อสร้าง ยังให้ความสำคัญในประโยชน์ในการใช้สอยทั้งเพื่อการพระศาสนา และเพื่อชุมชนญาติโยม

6. บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า การสาธารณสงเคราะห์ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ในการด้านสาธารณะสงเคราะห์พระเทพสิทธิจารย์ มีการก่อสร้างที่เป็นประโยชน์ส่วนเพื่อสังคม นอกจากการสร้างเสนาสนะภายในวัดอีกมากมาย เช่น โรงพยาบาล สร้างอาคารเรียน ตัดถนน หรือแม้แต่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ วิทยาลัยสงฆ์ประจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ เพื่อสังคมจังหวัดมหาสารคาม ในบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์นั้น พระเทพ

สิทธิอาจารย์เป็นพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ที่ให้ความสำคัญต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่ประสบความเดือดร้อน พระเทพสิทธิอาจารย์ให้การช่วยเหลือโดยการบริจาคทุนทรัพย์และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ รวมทั้งยังเดินทางไปมอบด้วยตนเอง และเมื่อมีเหตุภัยขึ้น พระเทพสิทธิอาจารย์ได้มีการสั่งการให้มีการระดมทุนทรัพย์และรับบริจาคสิ่งของอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยเพื่อให้การช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เช่น ที่นอน หมอน เสื้อข้าวสารอาหารแห้ง สิ่งของเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ญาติโยมถวายเป็นกัณฑ์เทศน์นี้เป็นการช่วยเหลือเบื้องต้น

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง บทบาทการบริการการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวฑฺฒโน) ในจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษานำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. บทบาทด้านการปกครอง พบว่า พระเทพสิทธิอาจารย์ได้ใช้หลักการในการปกครอง โดยใช้พระธรรมวินัยซึ่งเป็นหัวใจหลักของคณะสงฆ์ที่ใช้เป็นระเบียบที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเป็นกฎกติกาการอยู่ร่วมกัน ของพระสงฆ์ที่เป็นข้อห้ามเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อศาสนาและเป็นแบบอย่างต่อพุทธศาสนิกชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ด้านการปกครองของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2535 : 43) มองการปกครองภายในของพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้ นอกจากจะใช้ธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองแล้ว เป็นการปกครองในเชิงของธรรมาภิบาล คือ ดูแลกันโดยธรรมปกครองกันแบบพอปกครองลูกอาจารย์ปกครองศิษย์

2. บทบาทด้านการศาสนาศึกษา พบว่า พระเทพสิทธิอาจารย์ให้ความสำคัญในการศึกษาของพระสงฆ์และสามเณรและเยาวชน ส่งเสริมการ

ศึกษาด้านบาลีและธรรมศึกษาในการพัฒนาสังคม ผลักดันและสนับสนุนให้มีการจัดการการเรียนการสอนส่วนการศาสนศึกษา เป็นการให้การศึกษาคณะสงฆ์และเยาวชนทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรม เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สำคัญต้องส่งลูกหลานมาบวชเรียนฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่ายยังได้บุญในฐานะและยังถือว่าเป็นศาสนทายาทสืบต่อพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง จัดการส่งเสริมการศึกษาโดยมีจัดตั้งศูนย์การศึกษานักธรรมและธรรมศึกษาประจำอำเภอโดยให้เจ้าคณะผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและมีการรายงานผลเป็นประจำ และจัดตั้งศูนย์การศึกษามูลนิธิประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมทั้งผู้เรียนสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา ตำราเรียน และทุนการศึกษา ซึ่งไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศักดิ์ชัย อ่อนหาตพอ (2551 : บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัตรปฏิบัติและชีวประวัติ บทบาทการพัฒนาสังคม และผลการพัฒนาสังคมของพระราชพิพัฒนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดท่าไทร ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการพัฒนาสังคม ของพระราชพิพัฒนาภรณ์ (ชูชาติ กนฺตวณฺโณ) บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมในวัด ทั้งแผนกภาษาบาลีและนักธรรมแก่พระภิกษุสามเณรตามหลักสูตรของคณะสงฆ์และฝึกอบรมบริการวิชาชีพ ตลอดจนส่งเสริมการศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีเพื่อให้พระสงฆ์ธรรมาธิการได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้น

3. บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ให้การส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์กองทุนแก่เด็กและเยาวชน พระเทพสิทธิอาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญกับผู้ด้อยโอกาสในทางการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะท่านมองเยาวชนเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติ สร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม ให้การสนับสนุนทั้งด้านทุนทรัพย์ พื้นที่ของวัดเพื่อเป็นการจัดศูนย์เด็กเล็กก่อน

วัยเรียน จัดการอุปกรณ์การเรียน หนังสือเรียน เป็นต้น พระเทพสิทธิอาจารย์ท่านมีจัดการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ นอกกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยเรียน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างจากวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยเด็กเยาวชนจะได้เรียนรู้วิชาที่เรียน ได้แก่ ธรรมะ พุทธประวัติ เรื่องความแก่ مرض ธรรม เบญจศีล-เบญจธรรม และศาสนพิธี ในขณะที่เดียวกันท่านสามารถผลักดันให้สถานศึกษาโรงเรียน วิทยาลัยอาชีวะ วิทยาลัยเทคนิคมหาวิทยาลัย ส่วนการศึกษาต่างๆ ได้รับการช่วยเหลือ ส่งเสริมด้านทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน เช่นหนังสือเรียน คอมพิวเตอร์ หรือแม้แต่ก่อสร้างอาคารเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการของ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงบุญญ) (2540 : 48-49) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ (1.) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ (2.) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรมวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนเป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา (3.) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมป้อนนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก และ (4.) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม

หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนา ปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2537 และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ

4. บทบาทด้านการเผยแผ่ พบว่า หลักธรรมที่มีการเผยแผ่เพื่อพัฒนาสังคม พระเทพสิทธิอาจารย์ได้มีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนตามหน้าที่ที่ท่านเองเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา โดยหลักธรรมคำสอนที่ท่านเลือกมาเทศนาต่อญาติโยมผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในตัวท่าน นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแบบอย่าง และมาประยุกต์ให้เกิดความเข้าใจง่ายต่ออุบาสกอุบาสิกา หัวข้อธรรมะที่เลือกมาเป็นเทศนานั้น อาทิเช่น การสอนให้รักศีล 5 ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตมนุษย์เป็นหลักประกันของสังคม กล่าวคือ เป็นหลักประกันชีวิต ประกันทรัพย์สิน ประกันครอบครัว ประกันความน่าเชื่อถือ และประกันสุขภาพ รวมทั้งหลักธรรมที่ท่านจะเน้นย้ำสำหรับลูกศิษย์คือความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ครูอาจารย์ หลักธรรมคำสอนเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ให้คดโกง ต้องเสียสละต่อส่วนร่วม ให้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการของ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรบุญญ) (2540 : 148-155) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นหน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการจะต้องกระทำ โดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอน ประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไอลูรีย์ อินทร์เพชร (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต) จากการศึกษาพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมนั้น พระ

สงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมโดยใช้หลักศาสนา ช่วยวางรากฐานความเจริญแก่สังคมในด้านการปกครองด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแก่สังคม ส่งเสริมให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งให้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ อันจะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันนั้นมีความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุข

5. บทบาทด้านการสาธารณูปการ พบว่า ประโยชน์ของการสาธารณูปการต่อสังคม พระเทพสิทธิธารจารย์ได้มีการสร้างเสนาสนะ เช่น พระอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ อาคารอเนกประสงค์ ฌาปนสถาน ในเขตอารามสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระเดชพระคุณท่านในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะผู้ปกครอง แต่สาธารณะประโยชน์เหล่านี้ เพื่ออนุเคราะห์แก่ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประกอบกิจกรรมต่าง อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและสังคม ในการก่อสร้างสาธารณูปการ ในวัดนั้นเปิดโอกาสให้ญาติโยมในชุมชนเข้ามามีส่วนในการก่อสร้างในรูปแบบของคณะกรรมการ เพื่อมาเป็นผู้ตรวจสอบการก่อสร้าง ตรวจสอบงบประมาณในการก่อสร้าง ยังให้ความสำคัญในประโยชน์ในการใช้สอยทั้งเพื่อการพระศาสนา และเพื่อชุมชนญาติโยม ซึ่งไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ และไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิจิตร เสารง (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมของพระครูภาวนาวิสุทธิญาณ พบว่าหลังจากการก่อตั้งวัด เจริญวิปัสสนา การก่อสร้างถาวรวัตถุ มีบทบาทที่สำคัญเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การก่อตั้งวัดให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นสถานที่เจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป

6. บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า การสาธารณสงเคราะห์ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วน

รวม ในการด้านสาธารณะสงเคราะห์พระเทพสิทธิธารจารย์ มีการก่อสร้างที่เป็นประโยชน์ส่วนเพื่อสังคม นอกจากการสร้างเสนาสนะภายในวัดอีกมากมาย เช่น โรงพยาบาล สร้างอาคารเรียน ตัดถนน หรือแม้แต่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ วิทยาลัยสงฆ์ประจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ เพื่อสังคมจังหวัดมหาสารคาม ในบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์นั้น พระเทพสิทธิธารจารย์เป็นพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ที่มีความสำคัญต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่ประสบความเดือดร้อน พระเทพสิทธิธารจารย์ให้การช่วยเหลือโดยการบริจาคทุนทรัพย์และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ รวมทั้งยังเดินทางไปมอบด้วยตนเอง และเมื่อมีเหตุภัยขึ้น พระเทพสิทธิธารจารย์ได้มีการสั่งการให้มีการระดมทุนทรัพย์และรับบริจาคสิ่งของอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยเพื่อให้การช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เช่น ที่นอน หมอน เสื้อ ข้าวสารอาหารแห้ง สิ่งของเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ญาติโยมถวายเป็นกัณฑ์เทศน์นี้เป็นการช่วยเหลือเบื้องต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ของพระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) (2540 : 62-65) การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่หน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานที่ยังเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) ได้กล่าวถึง การสาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบาทอยู่ด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้ (1.) จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย (2.) เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ (3.) ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล อนึ่ง การสาธารณสงเคราะห์นี้ ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการ

พิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น (1.) การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์ การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์ (2.) การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลองสร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และ (3.) การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสูติทารกหรือช่วยคนชราหรือคนพิการ การสาธารณสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้อง และเป็นการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

โดยสรุป บทบาทการบริหารการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งในบทบาทของพระเทพสิทธิอาจารย์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม แบ่งออกเป็น

6 ด้านคือ (1.) บทบาทด้านการปกครอง (2.) บทบาทด้านการศาสนศึกษา (3.) บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ (4.) บทบาทด้านการเผยแผ่ (5.) บทบาทด้านการสาธารณูปการ และ (6.) บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 บทบาทการพัฒนาสังคมของพระเทพสิทธิอาจารย์ (น้อย ญาณวุฑฺโฒ) ยังมีอุปสรรคในการพัฒนาสังคมเพราะยังไม่กระบวนการจัดการที่เป็นระเบียบที่ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 บทบาทของพระสงฆ์ที่ได้รับผลกระทบจากความเสื่อมศรัทธาจากพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่สังคมคาดหวัง

เอกสารอ้างอิง

- พินิจ ลาภธนานนท์. (2529). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- พระศักดิ์ชัย อ่อนหาดพอ. (2551). *การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาพระราชพิพัฒนามารณ์ (ชูชาติ กณฺหวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดท่าไทร ตำบลท่าทองใหม่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาปีการศึกษา.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). (2540). *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *การพัฒนาจริยธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2539). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). (2540). *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2535). *วินัยมุข เล่ม 2 (หลักสูตรนักธรรมชั้นโท)*. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาธีรราชมั่งคณาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ). (2540). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนาในทวี พลรัตน์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ไอศูรย์ อินทร์เพชร. (2553). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺโณโชโต)*.